

ผลของโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนต่อความตั้งใจ ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

นิตยา ไชยรัตน์^{*1}, ธิดารัตน์ สิงห์ศรี*, เจตินภา แสงสว่าง*, พชร รัตนพงษ์*

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนต่อความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ได้รับการสอนตามปกติในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 50 ราย คัดเลือกเข้ากลุ่มทดลอง (25 ราย) และกลุ่มควบคุม (25 ราย) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) โปรแกรมการพยาบาลโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินทัศนคติ แบบประเมินการรับรู้ความสามารถ และ แบบประเมินความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00 ค่าความเที่ยงเท่ากับ .78 .92 และ .93 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเปรียบเทียบได้แก่ สถิติที่ ผลการวิจัยพบว่า (1) กลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน มีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($M = 4.58, SD = 0.22$) สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ($M = 4.24, SD = 0.35$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 4.25, p < .001$) และมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ($M = 4.58, SD = 0.22$) สูงกว่ากลุ่มควบคุม ($M = 4.37, SD = 0.40$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.28, p < .05$) ผลการวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้เกิดทัศนคติที่ดีและมีทักษะในการให้คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่มารดาหลังคลอดในชุมชน และช่วยสร้างความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยาวนาน 6 เดือนให้ประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน, การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

* อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

^{*1} Corresponding author, email: nittaya-mai@bcnsk.ac.th, Tel 098-0179953

The Effects of a Planned Behavior Theory Application Program on the Intention to Promote Breastfeeding among Village Health Volunteers

Nittaya Chairat^{*1}, Thidarat Singsri*, Juadnapa Sangsawang*, Padchree Ratanapong*

Abstract

This quasi-experimental research aims to study the effects of applying the theory of planned behavior (TPB) program on breastfeeding promoting intention among village health volunteers (VHVs). was taught as usual in the Nursing Assistant Certificate program. A purposive sampling method was used to select 50 participants for each group. The participants were assigned to the experimental group receiving the theory-based behavior modification program (25 subjects) and were assigned to the control group receiving normal health education (25 subjects). The research instruments comprised two components: (1) a nursing program based on the TPB; (2) The tool used for the data-collecting instruments consisted of (2.1) the questionnaire assessing VHVs's attitude of breastfeeding promotion (2.2) the questionnaire assessing VHVs's self-efficacy of breastfeeding promotion; and (2.3) the questionnaire assessing of the intention to promote breastfeeding among VHVs. resulting in Content Validity Index (CVI) values of 1.00. The reliability of the instrument's values of .78, .92, .93. respectively. Data were analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, independent t-tests, and paired t-tests for hypothesis testing. The study finding revealed that 1). the experimental group of VHVs who received a nursing program based on the TPB had a significantly higher mean score for intention to promote breastfeeding ($M = 4.58$, $SD = 0.22$) compared to their pre-program score ($M = 4.24$ $SD = 0.35$), with a statistically significant difference ($t = 4.25$, $p < .001$). 2) the experimental group of VHVs who received a nursing program based on the TPB also demonstrated a significantly higher mean score for intention to promote breastfeeding ($M = 4.58$, $SD = 0.22$), compared to the control group receiving normal health education ($M = 4.37$, $SD = 0.40$) with a statistically significant difference ($t = 2.28$, $p < .05$). The results of this research can be used to help village health volunteers increase positive attitudes and skills in providing breastfeeding advice to postpartum mothers in the community. and strengthens intention to promoting breastfeeding in the community, who are key individuals in increasing Exclusive breastfeeding rates.

Keywords: Theory of planed behavior, Breastfeeding, Village health volunteers

* Instructor, Boromarajonani College of Nursing, Songkhla, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Ministry of Public Health

^{*1} Corresponding author, email: nittaya-mai@bcnsk.ac.th, Tel 098-0179953

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

นมแม่เป็นอาหารธรรมชาติที่ดีที่สุดสำหรับทารกแรกเกิด และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายจากทั่วโลก จากการสำรวจพบว่าอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนทั่วโลกเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 44 (United Nations Children's Fund [UNICEF], 2023) สำหรับประเทศไทย พบอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ในปี 2562 เพียงร้อยละ 14 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) และเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.6 ในปี 2565 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) ซึ่งยังต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยทั่วโลกและต่ำสุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, 2568) โดยเฉพาะผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือนลดลง เนื่องจากการแยกทารกแรกเกิดออกจากมารดาเพื่อการรักษาและป้องกันการแพร่เชื้อโควิดจากมารดาสู่ทารกแรกเกิด ส่งผลให้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ลดลง (จุฬาลักษณ์ แก้วสุก และคณะ, 2564) และพบว่ามารดาต้องการพึ่งพาพยาบาลในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นและระยะยาวเพื่อให้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้อย่างต่อเนื่อง (นงลักษณ์ คำสวัสดิ์ และคณะ, 2566) ดังนั้นการขับเคลื่อนเพื่อเพิ่มอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ. 2568 ตามที่องค์การอนามัยโลกและกระทรวงสาธารณสุขประเทศไทย กำหนด จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายและต้องเร่งรัดให้มีการดำเนินการไปสู่เป้าหมายโดยเร็ว (World health organization [WHO], 2019)

การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน ให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านมารดา ด้านทารก การสนับสนุนทางสังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบบริการสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นบุคลากรที่สำคัญของกระทรวงสาธารณสุขในการขับเคลื่อนและสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน เนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านสามารถเข้าถึงและเข้าใจบริบทของมารดาหลังคลอดในชุมชนที่ทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างชุมชนและสถานบริการสุขภาพ (ชฎารัตน์ แก้วเวียงเดชา และคณะ, 2560) และเป็นผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาหลังคลอดในชุมชน โดยการให้ความรู้ ประเมินปัญหา และส่งต่อมารดาหลังคลอดที่มีปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (พิชญา อังคะนาวัน และคณะ, 2562) จะเห็นได้ว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นบุคคลสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการประยุกต์แนวคิดการบริการวิชาการและวิธีการสอนผู้ใหญ่ในการให้ความรู้ร่วมกับการฝึกปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้และทักษะในการให้คำแนะนำมารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้น (พิชญา อังคะนาวัน และคณะ, 2562) การจัดอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้และทักษะปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้น (ชฎารัตน์ แก้วเวียงเดชา และคณะ, 2560) และการประยุกต์กระบวนการวิจัยและพัฒนาโดยให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ตามความต้องการของโรงพยาบาลสาธาณสุขตำบล ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชนสูงขึ้น (ศศิกันต์ กาละ

และคณะ, 2561) จะเห็นได้ว่า การพัฒนาศักยภาพในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติเพื่อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่มารดาหลังคลอดในชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมการประยุกต์ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ของเอจเซน (Ajzen, 1991) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ใช้ในเสริมสร้างความตั้งใจและพฤติกรรมของบุคคล โดยอาศัยการสร้างทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยความตั้งใจ หมายถึง การรับรู้ความคิดด้วยตนเองของบุคคลว่าต้องการจะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้นๆ มากน้อยเพียงใด (Ajzen, 1991) และพบว่า การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนสามารถช่วยเพิ่มทัศนคติ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และความตั้งใจและพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในมารดาหลังคลอดทั่วไป มารดาหลังคลอดครรภ์แรกและมารดาวัยรุ่น (ศศิมา ศรีเพชร และศศิกานต์ กาละ, 2565; Arshad et al., 2017; Mohammadi et al., 2015) จะเห็นได้ว่า การประยุกต์ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนสามารถช่วยให้มารดาเกิดทัศนคติที่ดีและความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างสำเร็จ และยังไม่พบการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนในกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของมารดาหลังคลอดในชุมชน และหากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้และทักษะของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จะช่วยให้นโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ประสบความสำเร็จและยั่งยืน (ชฎารัตน์ แก้วเวียงเดช และคณะ, 2560) นอกจากนี้หลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล ณ ปัจจุบัน ไม่มีการจัดการเรียนการสอนในหัวข้อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งผู้ช่วยพยาบาลเป็นบุคลากรหลักที่ทำหน้าที่ในการประเมินสภาพ ให้คำแนะนำและส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดาและการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่มารดาหลังคลอด ผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้าศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล เพื่อช่วยอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านที่จบหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล นำความรู้ไปขับเคลื่อนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทั้งในกลุ่มมารดาหลังคลอดในสถานพยาบาล หรือมารดาหลังคลอดในชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างยั่งยืน

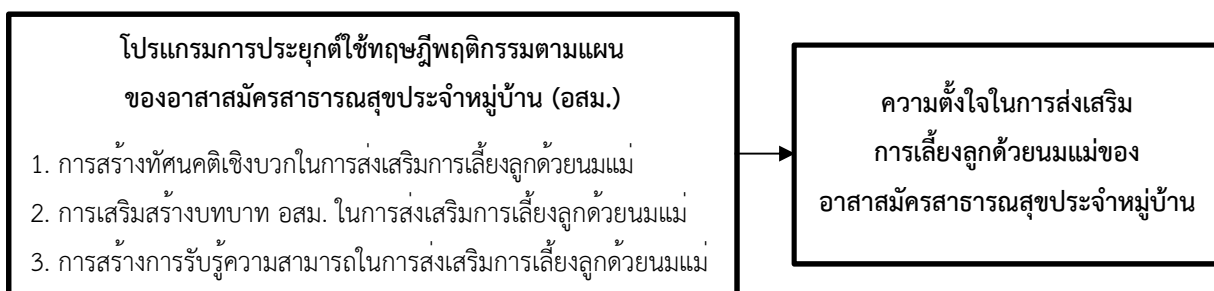
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ
2. เปรียบเทียบความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ระหว่างในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของเอจเซน (Ajzen, 1991) และจากการทบทวนวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่

การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ซึ่งอธิบายว่าการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากองค์ประกอบ 1) ทักษะคติ (Attitude) 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) และ 3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavior control) โดยการจัดกิจกรรมดังนี้ 1) ขั้นตอนการสร้างทักษะคติเชิงบวกในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยให้ความรู้เรื่อง นโยบาย สถานการณ์ และความสำคัญของการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 2) ขั้นตอนการเสริมสร้างบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการยกตัวอย่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่นสาขานมแม่ ซึ่งเป็นบุคคลอ้างอิงที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน 3) ขั้นตอนการสร้างการรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยสอนสาธิตทักษะปฏิบัติและการให้คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่และมอบหมายให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจับคู่ฝึกปฏิบัติทักษะและการให้คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการฝึกทักษะ จากกระบวนการดังกล่าวจะส่งผลให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเกิดความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – experimental research design) ซึ่งเป็นการศึกษา แบบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (Two - group, pretest- posttest design) ในช่วง กันยายน – พฤศจิกายน 2566

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่เข้าศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล ณ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี แห่งหนึ่งในภาคใต้ จำนวน 139 ราย โดยแบ่งเป็นรุ่นที่ 1 จำนวน 70 รายและ รุ่นที่ 2 จำนวน 69 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์อำนาจทดสอบ (Power analysis) ของโคเฮน (Cohen, 1988) โดยหาขนาดอิทธิพล (Effect size) จากงานวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมการสอนโดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเป็นฐานต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดี่ยวของหญิงตั้งครรภ์ เมืองดาร์เหมียน ประเทศอิหร่าน (Rasoli et al., 2020) คำนวณขนาดอิทธิพลเท่ากับ .97 ซึ่งเป็นขนาดอิทธิพลที่สูง (Large effect size) แต่เพื่อให้การศึกษานี้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้นจึงใช้ค่าขนาดอิทธิพลที่ .80 กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ 0.95 อำนาจการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.80 โดยเปิดตารางอำนาจการทดสอบของโพลิตและเบค (Polit & Beck, 2012) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างใน

การศึกษาครั้งนี้กลุ่มละ 25 ราย รวมกลุ่มทั้งหมด 50 ราย โดยรุ่นที่ 1 เป็นกลุ่มควบคุม และรุ่นที่ 2 เป็นกลุ่มทดลอง คัดเลือกตามคุณสมบัติตามที่กำหนด (Purposive Sampling) โดยจัดเข้ากลุ่มควบคุมให้ครบ 25 รายก่อน หลังจากนั้นดำเนินการกับกลุ่มทดลองเพื่อป้องกันการปนเปื้อน (Contamination) ระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง มีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีประสบการณ์ตรงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่สอนหรือให้คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่มารดาหลังคลอดในชุมชน
2. ไม่เคยเข้ารับการอบรม หรือ ฝึกปฏิบัติหลักสูตรการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
3. ไม่เคยประกวด หรือ ได้รับรางวัล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่นสาขานมแม่
4. ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์ในการคัดออก คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความประสงค์ที่จะถอนตัวออกจากการเป็นกลุ่มตัวอย่าง หรือ เข้าร่วมการวิจัยไม่ครบตามระยะเวลาที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ประกอบด้วย 1) แผนการสร้างทัศนคติเชิงบวกในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 2) สื่อนำเสนอภาพนิ่งที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับแผนการสร้างทัศนคติฯ และ 3) คู่มือการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พร้อมแจก PDF File สำหรับให้ความรู้มารดาหลังคลอด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล 2) แบบประเมินทัศนคติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 12 ข้อ โดยเป็นคำถามที่มีความหมายด้านบวก 6 ข้อ และด้านลบ 6 ข้อ ลักษณะการเลือกตอบ เป็นแบบลิเคิร์ต (Likert scale) มี 5 ระดับ ตั้งแต่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง 3) แบบประเมินการรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 12 ข้อ โดยเป็นคำถามที่มีความหมายด้านบวกทั้งหมด ลักษณะการเลือกตอบเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert scale) มี 5 ระดับ ตั้งแต่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4) แบบประเมินความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แบบสอบถามมีข้อคำถามทั้งหมด 8 ข้อ โดยเป็นคำถามที่มีความหมายด้านบวกทั้งหมด ลักษณะการเลือกตอบเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert scale) มี 5 ระดับ ตั้งแต่ไม่ตั้งใจเลย จนถึง ตั้งใจมากที่สุด ทั้งนี้แบบประเมินทัศนคติ แบบประเมินการรับรู้ความสามารถ และแบบประเมินความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ และจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจและการปฏิบัติหน้าที่การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

คุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ .90 และ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00 จากนั้น

นำไปทดลองใช้ (Try out) กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ เท่ากับ 0.78, 0.92 และ 0.93 ตามลำดับ

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอน โดยผ่านการพิจารณาได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ รหัส BCNSK 7/2566 ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2566 จึงดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยแนะนำตัวชี้แจงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีดำเนินการวิจัย ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ประโยชน์ของการให้ข้อมูล ผลกระทบใดๆ โดยอธิบายข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจอย่างครบถ้วนถ่องแท้ ไม่มีการบังคับหรือกดดัน มีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัยหรือขอยกเลิกการให้ข้อมูลการวิจัยระหว่างการศึกษาได้โดยไม่มีผลต่อคะแนนหรือการผ่านของทุกรายวิชาตามที่กำหนดในการจัดการเรียนการสอนตลอดหลักสูตร และนำเสนอผลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดียินยอมร่วมการวิจัยและให้กลุ่มตัวอย่างเซ็นยินยอมในการเข้าร่วมวิจัย ก่อนการดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

กลุ่มทดลอง: ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 ครั้ง ดำเนินการดังนี้

ครั้งที่ 1 (สัปดาห์ที่ 1) ผู้วิจัยเข้าพบอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ใช้เวลา 15 นาที) ตามคุณสมบัติในเกณฑ์คัดเข้าของกลุ่มตัวอย่าง เริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพและให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินทัศนคติ แบบประเมินการรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และ แบบประเมินความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และได้รับการสอนตามปกติของการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล จากนั้นผู้วิจัยทำการดำเนินการวิจัย โดยใช้ระยะเวลา 3 ชั่วโมง ดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างทัศนคติเชิงบวกในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (15 นาที)

ผู้วิจัยพูดคุยให้ความรู้เรื่องนโยบาย สถานการณ์และความสำคัญของการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวกในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

2) ขั้นตอนการเสริมสร้างบทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (15 นาที)

ผู้วิจัยให้ข้อมูลบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และยกตัวอย่างบุคคลอ้างอิง คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จและได้รับรางวัล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดีเด่นสาขานมแม่ เพื่อสร้างทัศนคติเชิงบวก และ

ความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และตั้งเป้าหมายร่วมกัน “ว่าตนเองก็สามารถเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดีเด่นสาขานมแม่ได้”

3) ขั้นตอนการสร้างการรับรู้ความสามารถในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (2 ชั่วโมง 30 นาที)

ผู้วิจัยอธิบายหลักการและขั้นตอนปฏิบัติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เคล็ดลับ และ การแก้ไขปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากนั้นมอบหมายให้ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จับคู่ ฝึกทักษะปฏิบัติการให้คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือการฝึกทักษะปฏิบัติ และตอบข้อสงสัยหรือปัญหาต่างๆ จากการฝึกปฏิบัติ จากนั้นผู้วิจัยแจกคู่มือการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และขออนุญาตเชิญเข้ากลุ่ม Line เพื่อติดตามให้คำปรึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติจริง ณ ชุมชน

ครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 2) ผู้วิจัยเข้าพบอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อทำการประเมินทัศนคติ ประเมินการรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และประเมินความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จากนั้นจึงแจ้งการสิ้นสุดในการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาและกล่าวคำขอบคุณ

กลุ่มควบคุม: ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 ครั้ง ดำเนินการดังนี้

ครั้งที่ 1 (สัปดาห์ที่ 1) ผู้วิจัยเข้าพบอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (ใช้เวลา 15 นาที) ตามคุณสมบัติในเกณฑ์คัดเข้าของกลุ่มตัวอย่าง เริ่มต้นด้วยการสร้างสัมพันธภาพและให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบประเมินทัศนคติ แบบประเมินการรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบประเมินความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากนั้นจึงได้รับการสอนตามปกติของการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล

ครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 2) ผู้วิจัยเข้าพบอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อทำการประเมินทัศนคติ แบบประเมินการรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และ แบบประเมินความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จากนั้นจึงแจ้งการสิ้นสุดในการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาและกล่าวคำขอบคุณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์เชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังการทดลองด้วยสถิติที่คู่ (Paired t-test) และระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยสถิติที่อิสระ (Independent t – test) ซึ่งก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการทดสอบข้อมูลตามข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ พบว่า ข้อมูลมีการกระจายในลักษณะที่ใกล้เคียงกับการแจกแจงปกติ และความแปรปรวนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันจึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติที่ (t-test)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-40 ปี ร้อยละ 44.00 รองลงมาคืออายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 32.00 และ 20-30 ปี ร้อยละ 24.00 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 52.00 รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 24.00 และระดับประกาศนียบัตร ร้อยละ 20.00 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 64.00 และศาสนาพุทธ ร้อยละ 32.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 64.00 รองลงมาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 20.00 และเกษตรกร ร้อยละ 12.00 มีระยะเวลาในการทำหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 6 – 10 ปี ร้อยละ 36.00 รองลงมาคือระยะเวลาในการทำหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านอยู่ในช่วง 1-5 ปี ร้อยละ 20.00 และ 11-15 ปี ร้อยละ 20.00 เท่ากัน ปัญหาที่พบบ่อยในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร้อยละ 68.00 รองลงมาคือ ปัญหาน้ำนมไม่พอ พบร้อยละ 20.00 และปัญหาหัวนมสั้น ร้อยละ 12.00 ดังตารางที่ 1

ส่วนกลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 56.00 รองลงมาคืออายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี ร้อยละ 40.00 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 68.00 รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตร ร้อยละ 28.00 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 76.00 และนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 24.00 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 40.00 รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ 20.00 และธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 16 มีระยะเวลาในการทำหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 6-10 ปี ร้อยละ 52.00 รองลงมาคือระยะเวลาในการทำหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านอยู่ในช่วง 1-5 ปี ร้อยละ 28.00 และ 11-15 ปี ร้อยละ 8.00 และ มากกว่า 20 ปี ร้อยละ 8.00 เท่ากัน ปัญหาที่พบบ่อยในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร้อยละ 44.00 รองลงมาคือ ปัญหาน้ำนมไม่พอ พบร้อยละ 32.00 และปัญหาหัวนมสั้น ร้อยละ 16.00 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n = 50)

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มทดลอง (n = 25)		กลุ่มควบคุม (n = 25)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ				
20 – 30 ปี	6	24.00	0	0.00
21 – 40 ปี	11	44.00	0	0.00
41 – 50 ปี	8	32.00	10	40.00
51 – 60 ปี	0	0.00	14	56.00
มากกว่า 60 ปี	0	0.00	1	4.00
ระดับการศึกษา				
มัธยมศึกษา	13	52.00	17	68.00
ประกาศนียบัตร	5	20.00	7	28.00
ปริญญาตรี	6	24.00	0	0.00
สูงกว่าปริญญาตรี	1	4.00	1	4.00

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มทดลอง ($n = 25$)		กลุ่มควบคุม ($n = 25$)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ศาสนา				
พุทธ	8	32.00	19	76.00
อิสลาม	16	64.00	6	24.00
คริสต์	1	4.00	0	0.00
อาชีพ				
รับจ้าง	16	64.00	10	40.00
ค้าขาย	1	4.00	5	20.00
ธุรกิจส่วนตัว	5	20.00	4	16.00
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	0	0.00	3	12.00
เกษตรกรรม	3	12.00	3	12.00
จำนวนปีในการทำหน้าที่ อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน				
1 – 5 ปี	5	20.00	7	28.00
6 – 10 ปี	9	36.00	13	52.00
11 – 15 ปี	5	20.00	2	8.00
16 – 20 ปี	6	24.00	1	4.00
มากกว่า 20 ปี	0	0.00	2	8.00
ปัญหาที่พบบ่อยในการลงชุมชน เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่				
ไม่มีปัญหา	17	68.00	11	44.00
น้ำนมไม่พอ	5	20.00	8	32.00
หัวนมสั้น	3	12.00	4	16.00
แม่ไปทำงานนอกบ้าน	0	0.00	2	8.00

ผลการเปรียบเทียบทัศนคติ การรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ กลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ ($n = 50$) พบว่า คะแนนเฉลี่ยทัศนคติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กลุ่มทดลอง = 3.88 ($SD = 0.32$) กลุ่มควบคุม = 3.93 ($SD = 0.51$) คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่กลุ่มทดลอง = 3.98 ($SD = 0.71$) กลุ่มควบคุม = 4.07 ($SD = 0.79$) และคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลอง = 4.24 ($SD = 0.35$) กลุ่มควบคุม = 4.20 ($SD = 0.30$) โดยพบว่า คะแนนเฉลี่ยทัศนคติในการส่งเสริมการเลี้ยงลูก

ด้วยนมแม่ การรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.5$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบทัศนคติ การรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ ($n = 50$)

ทัศนคติ การรับรู้ ความสามารถ และความตั้งใจ ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วย นมแม่ของ อาสาสมัคร สาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	กลุ่มทดลอง ($n = 25$)		กลุ่มควบคุม ($n = 25$)		t	$P\text{-value}$
	M	SD	M	SD		
- ทัศนคติในการส่งเสริม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3.88	0.32	3.93	0.51	0.41	0.68 ^{NS}
- การรับรู้ความสามารถในการ ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	3.98	0.71	4.07	0.79	0.38	0.69 ^{NS}
- ความตั้งใจในการส่งเสริม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่	4.24	0.35	4.20	0.30	0.42	0.67 ^{NS}

NS = not statistically significant

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ภายในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ ($n = 50$) พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ส่วนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติมีค่าเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.84$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ภายในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ ($n = 50$)

ความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	ก่อนได้รับโปรแกรม		หลังได้รับโปรแกรม		<i>t</i>	<i>P-value</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		
กลุ่มทดลอง	4.24	0.35	4.58	0.22	4.25	0.00***
กลุ่มควบคุม	4.20	0.30	4.37	0.40	1.80	0.84 ^{NS}

NS = not statistically significant

*** $p < .001$

ผลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ ($n = 50$) พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ และกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ ($n = 50$)

ตัวแปรตาม	กลุ่มทดลอง ($n = 25$)		กลุ่มควบคุม ($n = 25$)		<i>t</i>	<i>P-value</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		
ความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	4.58	0.22	4.37	0.40	2.28	0.02*

* $p < .05$

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นประสิทธิผลของโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ สามารถสร้างความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยหลังการทดลอง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ อย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ส่วนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ มีค่าเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังการทดลอง ไม่มีความแตกต่างกันและพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเกิดความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิมา ศรีเพชร และศศิกานต์ กาละ (2565) ที่พบว่า มารดาวัยรุ่นหลังคลอดหลังได้รับโปรแกรมการพยาบาลโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ มีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมและสูงกว่ามารดาวัยรุ่นหลังคลอดกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ สอดคล้องกับการศึกษาของ Arshad et al. (2017) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ช่วยให้การคลอดมีความตั้งใจและพฤติกรรมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ช่วยเพิ่มความรู้ ความตั้งใจและส่งเสริมความมั่นใจของหญิงตั้งครรภ์แรกในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (เวณุกา พรภุณา และคณะ, 2569)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จึงได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่มารดาหลังคลอดในชุมชน ซึ่งพบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีประสบการณ์ตรงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จะเกิดความภาคภูมิใจและมีทัศนคติเชิงบวกในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ รวมทั้งเกิดการส่งเสริมประสบการณ์จากการทำงาน จนทำให้เกิดความชำนาญในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (ชฎารัตน์ แก้วเวียงเดช และคณะ, 2560) และหากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่มาก่อน จะมีความน่าเชื่อถือ ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเกิดความไว้วางใจ และปฏิบัติตามคำแนะนำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตลอดจนสามารถสื่อสารกับมารดาหลังคลอดได้เข้าใจมากกว่าเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครสาธารณสุขที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (ชนิษฐา เมฆกมล, 2561)

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ไม่ได้ควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนด้านอายุ โดยกลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51 - 60 ปี ร้อยละ 56 และกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 40 ปี ร้อยละ 44 จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านอายุไม่ส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (เกศินี วีรศิลป์ และ ธนวัฒน์ กาฬภักดี, 2564) ผู้วิจัยจึงไม่ได้ควบคุมตัวแปรด้านอายุในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ส่วนข้อมูลทั่วไปอื่นๆ ได้แก่ ระดับการศึกษา ศาสนา อาชีพ จำนวนปีในการทำหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน และ ปัญหาที่พบบ่อยในการลงชุมชนเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ พบว่า ข้อมูลเหล่านี้ของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยเรื่องระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (สุทัศน์ ทองชัย, 2567)

ผลการวิจัยในครั้งนี้ แสดงให้เห็นประสิทธิผลของโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ สามารถสร้างความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของเอเจน (Ajzen, 1991) และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่การส่งเสริมการ

เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่จัดกิจกรรมตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ได้แก่ 1) การสร้างทัศนคติเชิงบวก (Attitude) 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) และ 3) การสร้างรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavior control) จากกระบวนการดังกล่าวส่งผลให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเกิดความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยหลังการทดลอง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) ส่วนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติ มีค่าเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หลังการทดลอง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.84$) และพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเกิดความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิมา ศรีเพชร และศศิกานต์ กาละ (2565) ที่พบว่า มารดาวัยรุ่นหลังคลอดหลังได้รับโปรแกรมการพยาบาลโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนมีความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมและสูงกว่ามารดาวัยรุ่นหลังคลอดกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ สอดคล้องกับการศึกษาของ Arshad et al. (2017) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ช่วยให้มารดาหลังคลอดมีความตั้งใจและพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ช่วยเพิ่มความรู้ ความตั้งใจและส่งเสริมความมั่นใจของหญิงตั้งครรภ์แรกในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว (เวณิกา พรภุณา และคณะ, 2569)

การสร้างทัศนคติ (Attitude)

การศึกษาครั้งนี้มีกระบวนการให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการให้ข้อมูลความสำคัญและสถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ทั้งในประเทศไทยและทั่วโลก รวมทั้งนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องการขับเคลื่อนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยอาศัยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านซึ่งเป็นบุคลากรสาธารณสุขในระดับปฐมภูมิเป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่ติดตามเยี่ยมบ้าน และมีความใกล้ชิดกับมารดาหลังคลอดในชุมชน ซึ่งพบว่าหลังจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงขึ้นจากการทดลองเท่ากับ 3.88 ($SD = 0.32$) และหลังการทดลองเท่ากับ 4.36 ($SD = 0.33$) ($p = 0.00$) ส่วนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนและหลังทดลองไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก่อนการทดลองเท่ากับ 3.93 ($SD = 0.51$) และหลังการทดลองเท่ากับ 3.98 ($SD = 0.42$) ($p = 0.72$) จะเห็นได้ว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้น แต่ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ มีค่าคะแนนทัศนคติในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) สอดคล้องกับการศึกษาของรำพึง นุ่มสารพัดนึก (2565) ที่พบว่า หลัง

เข้าร่วมการพัฒนาศักยภาพ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ และทัศนคติเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีพฤติกรรมการควบคุมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .001$) และการศึกษาของเพชรฯ ทองเฒ่าและคณะ (2565) ที่พบว่า หากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับมาก และความรู้กับทัศนคติมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .47, p < .01$) สรุปได้ว่าการศึกษาในครั้งนี้เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ ที่กล่าวว่า หากบุคคลมีทัศนคติที่ดีต่อการทำพฤติกรรมนั้น บุคคลนั้นจะเกิดความตั้งใจสูงที่จะทำพฤติกรรมนั้น (Ajzen, 1991) และพบว่า การให้ความรู้เป็นวิธีที่ช่วยให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดี ส่งผลให้เกิดความตั้งใจในการปฏิบัติพฤติกรรมอย่างเหมาะสม จะเห็นได้ว่า การให้ความรู้เป็นวิธีที่ช่วยสร้างทัศนคติที่ดี และเมื่อบุคคลมีทัศนคติที่ดีจะส่งผลให้เกิดความตั้งใจสูงในการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นได้สำเร็จ

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm)

ในการศึกษาครั้งนี้มีกระบวนการสร้างให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้เกิดการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง โดยมีกิจกรรมการให้ข้อมูลนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขที่มุ่งสร้างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีความเชี่ยวชาญสาขานมแม่ (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข, 2567) โดยมีกิจกรรมการยกตัวอย่างอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่นสาขานมแม่ เพื่อเป็นต้นแบบ (Role model) ที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเกิดความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยตั้งเป้าหมายร่วมกัน “ว่าตนเองก็สามารถเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดีเด่นสาขานมแม่ในชุมชนที่ตนเองรับผิดชอบได้เช่นกัน” สอดคล้องกับการศึกษาของพิมลรัตน์ ชื่นบาน และยุทธนา แยกคาย (2566) ที่นำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่นสาขานมแม่มาเป็นบุคคลอ้างอิงในการให้ข้อมูลและเล่าประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านนมแม่ ซึ่งช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานนมแม่และอนามัยแม่และเด็กสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (พิมลรัตน์ ชื่นบาน และยุทธนา แยกคาย, 2566) นอกจากนี้พบว่า ความชัดเจนของนโยบาย เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติของการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อัญชลี งามผิวและคณะ, 2566) และพบว่า บุคลากรทางการแพทย์คือ กลุ่มอ้างอิงที่สำคัญในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งสามารถทำนายความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่นได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สุภาพันท์ จันทรศิริ และคณะ, 2560)

การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived behavior control)

โปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ มีกระบวนการสร้างการรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติทักษะและการให้คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เป็นรายคู่จนเชี่ยวชาญ รวมทั้งการประเมินสภาพและแก้ไขปัญหาที่พบบ่อยในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจากการพูดคุยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้ข้อมูลว่า “ตนเองไม่เคยรับรู้เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่ถูกต้องตามขั้นตอนปฏิบัติ จึงให้คำแนะนำมารดาหลังคลอดในชุมชนจากประสบการณ์ตนเองสมัยก่อนเมื่อครั้งเคยเป็นมารดาหลังคลอด ซึ่งนานมาแล้ว และจะได้ความรู้จากพยาบาลจากการติดตามเยี่ยมมารดาหลังคลอดในชุมชน ซึ่งมีเวลาค่อนข้างจำกัดและได้รับทราบข้อมูลที่ยังไม่ครบทุกขั้นตอน

เหมือนการได้รับความรู้และฝึกปฏิบัติจริงจากการเข้าร่วมโปรแกรมการวิจัยในครั้งนี้” พร้อมทั้งมีการมอบคู่มือเพื่อให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทบทวนและใช้เป็นสื่อการสอนมารดาหลังคลอดในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การให้ความรู้ และฝึกปฏิบัติการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีความรู้และทักษะปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สูงกว่า ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชฎารัตน์ แก้วเวียงเดช และคณะ, 2560) และ สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า โปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนมีความรู้ และมีทักษะการให้คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (พิชญา อังคะนาวัน และคณะ, 2562)

สรุปโปรแกรมการพยาบาลโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนฯ สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างความตั้งใจในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนสาธารณสุขชุมชน ให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ เกิดการรับรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่มารดาหลังคลอด รวมทั้งสามารถประเมินและส่งต่อมารดาหลังคลอดเมื่อเกิดปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งจะช่วยให้มารดาหลังคลอดประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. บุคลากร สถานพยาบาล และสถาบันการศึกษา สามารถนำรูปแบบโปรแกรมการพยาบาลไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
2. เพิ่มการจัดการเรียนการสอนหัวข้อการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล ซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการช่วยเหลือดูแลผู้รับบริการหรือมารดาหลังคลอด และตอบสนองนโยบายของสภาการพยาบาลที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต แต่ยังไม่ปรากฏนโยบายที่ชัดเจนในหลักสูตรประกาศนียบัตรผู้ช่วยพยาบาล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความสำเร็จของอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยาว 6 เดือน ในชุมชนที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่เข้าร่วมโปรแกรมการทดลอง เพื่อตอบตัวชี้วัดความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยาว 6 เดือน ตามที่นโยบายกระทรวงสาธารณสุขกำหนด

.....

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี วีรศิลป์ และ ธนวัฒน์ กาฬภักดี. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการดำเนินการหมู่บ้านจัดการสุขภาพตำบลร่องกวาง อำเภอร่องกวางจังหวัดแพร่. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 1(5), 1-10.
- ชนิษฐา เมฆกมล. (2561). การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่: แนวปฏิบัติในชุมชน. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(3), 274-286.
- จุฬาลักษณ์ แก้วสุก, ขวัญใจ รุ่งเรือง, และ จิตตารีย์ พันธุ์วิชาติกุล. (2564). การส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19. *วารสารพยาบาลสหราชอาณาจักรไทย*, 14(2), 50-62.
- ชฎารัตน์ แก้วเวียงเดช, พัดชา หิรัญวัฒนกุล, และ สมเสาวนุช จมูศรี. (2560). ผลของการส่งเสริมความรู้ทัศนคติ และทักษะการปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่แก่แกนนำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ*, 35(3), 89-97.
- นงลักษณ์ คำสวัสดิ์, สมทรง บุตรตะ, ชุตินา อันเนตร์, และวารินทร์ โยธาฤทธิ. (2566). สภาพปัญหาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของแม่หลังคลอดในโรงพยาบาลช่วงโควิดในประเทศไทย: การวิจัยเชิงคุณภาพแบบบรรยาย. *วารสารวิจัยและพัฒนาด้านสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา*, 9(2), 191-204.
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง การประกาศเกียรติคุณอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านดีเด่น พ.ศ. 2567. (2568, 2 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 141 ตอนพิเศษ 56 ง หน้า 3-5.
- พิมพ์รัตน์ ชื่นบาน และ ยุทธนา แยกคาย. (2566). รูปแบบการปฏิบัติงานนมแม่ และอนามัยแม่และเด็กของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(12), 184-197.
- พิชญา อังคะนาวิน, ธัญญมล สุริยานิมิตรสุข, กิตติพร ประชาศรัยสรเดช, ชลธิพรวรรณ กษมานนท, และ รุจิตรา วันวิษา. (2562). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนที่มีต่อความรู้และทักษะในการให้คำแนะนำแก่มารดาที่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่. *วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 5(2), 411-419.
- เพชร ทองเฒ่า, ดาราพร รักหน้าที่, กาญจนา ปัญญาธร, และ วัลภา ศรีบุญพิมพ์สว. (2565). ความรู้ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่. *วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล*, 28(1), 1-15.
- รำพึง นุ่มสารพัฒน์. (2565). การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) หมอประจำบ้าน ในการควบคุมป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครนายก. *วารสารโรงพยาบาลสิงห์บุรี*, 31(2), 118-130.
- เวณิกา พรกฤษ, เอมอร บุตรอุดม, สุธิดา อินทรเพชร, วรรณ ปิยะเศวตกุล, ทิพวรรณ โคตรตาแสง, และ พรพายุ์ ต้นทอง. (2569). ผลของโปรแกรมส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่สำหรับหญิงตั้งครรภ์แรก ต่อความรู้ ทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถและความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวน 6 เดือน. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 13(1), e282501. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/scnet/article/view/282501/189751>

- ศศิกันต์ กาละ, รังสินันท์ ขาวนาค, กนกวรรณ เขียวมนตรี, นิตยา ไชยรัตน์, ศศิมา ศรีเพชร, และ อิงหทัย คำจุติ. (2561). การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมจิตอาสาเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ในชุมชน. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(2), 16-29.
- ศศิมา ศรีเพชร และ ศศิกันต์ กาละ. (2565). ผลของโปรแกรมการพยาบาลโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของมารดาวัยรุ่นหลังคลอด. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 9(2), 26-39.
- สุทัศน์ ทองชัย. (2567). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน) อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสาธารณสุขมูลฐาน (ภาคกลาง)*, 38(3), 13-26.
- สุภาพันท์ จันทร์ศิริ, วรรณภา พาหุพัฒนกร, และฉวีวรรณ อยู่สำราญ. (2560). อิทธิพลของทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้สมรรถนะแห่งตนต่อความตั้งใจในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนในสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 35(4), 49-60.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). โครงการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562, รายงานผลฉบับสมบูรณ์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). การสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2565, รายงานผล ฉบับสมบูรณ์. สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประเทศไทย.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย. (2568). *การปกป้อง ส่งเสริม สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สถานการณ์ของตัวชี้วัด 3.3 “ร้อยละของทารกแรกเกิดจนถึงอายุต่ำกว่า 6 เดือนกินนมแม่อย่างเดียว” ปีงบประมาณ 2568*. https://hp.anamai.moph.go.th/web-upload/4xceb3b571ddb7071ad132d75876bc41d/tinymce/OPDC/OPDC2568F/IDC33/OPDC2568_IDC3-3_01-1.pdf
- อัญชลี งามผิว, พรรณี บัญชรหัตถกิจ, และพัศพร ชูศักดิ์ (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการให้นโยบาย อสม. หมอประจำบ้านไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดนครนายก. *วารสารการแพทย์และสาธารณสุขเขต 4*, 14(3), 11-22.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211.
- Arshad, S. M., Khani-jeihooni, A., Moradi, Z., Kouhpayeh, S. A., Kashfi, S. M., & Dehghan, A. (2017). Effect of theory of planned behavior-based educational intervention on breastfeeding behavior in pregnant women in Fasa City, Iran. *Journal of Education and Community Health*, 4(2), 55-63.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Mohammadi Zeidi, I., Pakpour Hajiagha, A., & Mohammadi Zeidi, B. (2015). Effectiveness of educational intervention on exclusive breast feeding in primipara women: application of planned behavior theory. *Razi Journal of Medical Sciences*, 21(127), 12-23.

- Polit, D.F., & Beck, C.T. (2012). *Nursing research: Principles and methods* (7th ed.). Lippincott Williams & Wilkins.
- Rasoli, H., Masoudy, G., Ansari, H., & Bagheri, H. (2020). Effect of education based on extended theory of planned behavior on exclusive breastfeeding in pregnant women in Darmian in 2017. *Health Scope*, 9(3), 1-6.
- United Nations Children's Fund. (2023). *Infant and young child feeding*. <https://data.unicef.org/topic/nutrition/infant-and-young-child-feeding/>
- World health organizations. (2019). *A campaign to promote breastfeeding in an occasion of mother's day and world breastfeeding week in THAILAND*. <https://www.who.int/thailand/news/detail/06-08-2019-a-campaign-to-promote-breastfeeding-in-an-occasion-of-mother's-day-and-world-breastfeeding-week-in-thailand>

